

УДК 130.2**САМООСВІТА ОСОБИСТОСТІ: ЗАРОДЖЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ**

О.В. Бурлука, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Досліджено об'єктивний механізм виникнення самоосвіти в антропогенезі, зародження феномена самоосвіти особистості, технології, стратегії і моделі самоосвіти у докласовому суспільстві. Йдеться про зародки самоосвітніх процесів, оскільки колективна свідомість докласового суспільства лише в незначному ступені сприяла прояві самостійності людини, інтереси й цінності індивідуально-особистісного бачення світу ще не були сформовані. Самоосвітня активність первісної людини була орієнтована, насамперед, на повсякденну боротьбу за виживання. А тому зародки самоосвіти розвивалися лише на рівні повсякденної свідомості, проявляючись у традиціях і народній творчості. І лише згодом наслідувальна освіта й закріплююча самоосвіта почали доповнюватися прагненням до усвідомленого одержання й передачі знання. Доведена важлива роль самоосвіти в передачі історичного досвіду, що становить важливішу умову щодо розвитку людського суспільства. Їй належить чимала роль у засвоєнні корисних знань, навичок, звичаїв, норм поведінки, цінностей, символів, ідеалів тощо, що вплинуло на адаптацію людини до умов навколишнього середовища і підвищило можливості виживання первісної людини. Доведено, що становлення технологій самоосвіти відбувається ще в культурі доцивілізаційного періоду. У цей період головною функцією самоосвіти була адаптивна, зародилися колективоцентрична стратегія й на її основі синкретична модель самоосвіти, що співвідносилася з недиференційованою людською діяльністю, комунікативна технологія як аспект міжособових стосунків і технологія самоосвітнього читання як читання тексту природної реальності. .

Ключові слова: самоосвіта особистості, самоосвітня активність, самоосвітня діяльність, знання, інформація, синкретизм, природна реальність, адаптивна функція, комунікативна стратегія, колективоцентрична модель.

Актуальність проблеми. В умовах динамічних економічних, соціальних та культурних трансформацій суспільства самоосвіта особистості стає найбільш перспективним видом освітньої діяльності. У сучасному суспільстві поступово змінюється освітня парадигма, акцентуючись на самоосвітній діяльності. Для представників багатьох соціальних і професійних груп суспільства вона вже стала

домінантним видом діяльності. І все ж розуміння ролі і місця самоосвіти особистості залишається в руслі традиційних інтерпретацій, коли самоосвіта розглядається як мета саморозвитку особистості і прагматично пристосовується системою освіти для активізації навчально-виховного процесу, в рамках якого самоосвіті відводиться роль додаткового способу навчання.

Феномен самоосвіти особистості тісно пов'язаний з історією культури. Культурно-історичний контекст самоосвіти особистості ліквідує відокремленість знань і укорінює їх у соціальному і національно-етнічному ґрунті, геополітичному просторі та в історичному часі. Тому конкретно-історичні епохи слід розглядати як соціально-культурний феномен, що відображує конкретний стан епохи, історичний досвід, що може стати підґрунтям створення образу майбутньої соціокультурної реальності. Тому виникає необхідність дослідити самоосвітню активність та її вплив на творчість людини в різні соціокультурні епохи. Актуальним стає теоретичний аналіз самоосвіти особистості, що розглядає її соціокультурні, економічні, індивідуально-особистісні аспекти і дає можливість наукового обґрунтування самоосвіти особистості як самостійного соціокультурного феномена. Теоретична і практична необхідність дослідження самоосвіти особистості виникає тому, що існує протиріччя між підвищенням суспільної і індивідуальної потреби щодо розвитку самоосвіти особистості і відсутністю умов її реалізації.

Ступінь дослідження проблеми. У сучасній науці сформувалися комплексне передумови, необхідні для вирішення поставленої проблеми. Розроблено підходи до вивчення людини з позиції його безперервного розвитку і свободи самореалізації М. Бахтін, М. Бубер, В. Соловйов та ін., що спираються на положення про самоосвіту як вид діяльності С. Рубінштейн, В. Шадриков, що визначають стратегію побудови життєвої траєкторії М. Каган, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін. Методологічні підходи до самоосвіти розроблялися на базі загальнотеоретичного дослідження освіти і самоосвіти А. Айзенберг, А. Громцева, Г. Зборовський, Є. Комаров, А. Кравченко В. Лисий, В. Лозової, Г. Наливайко І. Редковець, Н. Рубакін, Г. Серіков, Н. Терещенко, О. Шукліна, В. Ядов та ін. Таким чином, і в вітчизняній, і в закордонній науковій літературі самоосвіта особистості не є предметом спеціального аналізу, і представлена як педагогічна, психологічна та соціологічна

проблема, але процес виникнення самоосвіти, її історичний розвиток у контексті соціокультурної динаміки досліджено недостатньо. *Тому метою* автора стало дослідження об'єктивного розвитку самого феномена самоосвіти особистості, що необхідно щодо її філософської рефлексії.

Передача історичного досвіду, що іноді називають соціальною пам'яттю, становить найважливішу умову розвитку людського суспільства. Соціокультурна еволюція відбувається шляхом засвоєння, спадкування, використання всіх тих корисних навичок, звичаїв, норм поведінки, знань, традицій, які дають можливість краще адаптуватися до умов мінливого середовища. Самоосвіті належить чимала роль у засвоєнні відповідного набору знань, цінностей, символів, ідеалів тощо. Самоосвіта дає людині волю творчості свого життя й свого образу, які він формує сам, адаптуючись до обставин буття, дає можливість їх перебороти і засвоїти найбільший простір культурного буття, щоб розширити можливості виживання.

Феномен самоосвіти досить старий. Об'єктивний механізм виникнення самоосвіти в антропогенезі пов'язаний з перетворенням стадно-групової і індивідуальної психіки – у соціальну. Представити процес самоосвіти в первісному суспільстві досить складно через відсутність будь-яких свідочств. Картину дитинства людства можна відновити, вивчаючи пам'ятники матеріальної й духовної культури, мови, фольклору. Можна припустити, що це відбулося в епоху матріархату (100 – 50 тис. років тому), в часи виділення людини із тваринного світу й перехід до свідомої передачі досвіду збирання й полювання. Можливим це могло стати тільки в процесі перетворення стадно-індивідуальної біологічної взаємодії – у спільну колективну діяльність великих і малих формувань людей, у соціальну взаємодію, у спільну виробничу діяльність.[6; С – 209]. З появою абстрактного мислення розвивалася здатність людини представляти реальні й майбутні події на основі індивідуального й колективного минулого досвіду, переживати їх у сьогоденні, як дійсні. Тобто, передбачати, програмувати актуальні ситуації, свою поведінку, виробляти відповідні вміння, навички.

Сенс існування первісної людини був визначений його світоглядом, навколишній світ сприймався як щось живе, наділене свідомістю. Основною особливістю самоосвітньої діяльності первісного суспільства були синкретизм і міфологічність. Міфологічність знання первісного

суспільства заклала основи самоосвітньої діяльності. Синкретизм самоосвіти (несформованість і нерозчленованість його типів) співвідносився з недиференційованою людською діяльністю, коли окремі її види (трудова, ігрова, художня, моральна тощо) ще не були самостійними. Технологія самоосвіти, не виділеної як самостійний вид діяльності, була формою відтворення й закріплення певного типу знання, що є збереженням соціального цілого. Знання являло собою єдність ціннісних, нормативних, інформативних, комунікативно-інформативних, пізнавально-діяльнісних елементів, і його подальший розвиток відбувався шляхом диференціації. У цьому випадку мова йде про зародки самоосвітніх процесів, оскільки колективна свідомість докласового суспільства лише в незначному ступені сприяла прояву самостійності людини, інтереси й цінності індивідуально-особистісного бачення світу ще не були сформовані. Самоосвітня активність первісної людини була орієнтована, насамперед, на повсякденну боротьбу за виживання. А тому зародки самоосвіти розвивалися лише на рівні повсякденної свідомості, проявляючись у традиціях і народній творчості. І лише згодом наслідувальна освіта й закріплююча самоосвіта почали доповнюватися прагненням до усвідомленого одержання й передачі знання.

Первісним людям необхідно було добре знати їстівні рослини, рельєф місцевості, звички тварин, бути сильними й витривалими, але головною умовою виживання й існування первісних людей було виготовлення й використання знарядь праці. Саме в неоліті людина затверджує панування великих мистецтв цивілізації – гончарства, ткацтва, землеробства й доместикації тварин. Ці досягнення можна пояснити тільки несподіваною акумуляцією серії відкриттів, зроблених випадково, або виявлених спостерігачем, що пасивно реєстрував певні природні явища.

Кожна з таких технік припускає сторіччя активного й методичного спостереження, перевірки сміливих гіпотез, що відкидають, або доказують за допомогою невпинно повторюваного досвіду. А. Ф. Лосєв зауважує: «Без сомнения, и до появления человека на земле бывали лесные пожары, когда молния или поток лавы зажигали деревья, но из всех существ лишь человек знал, как управлять огнём, как переносить его с места на место в виде горящих головней и как добыть его снова, когда он потух». [7; С – 143]. Напевне, не можна знайти жодного племені, що обходилося б без вогню. У вапняних печерах між залишками льодовикового періоду були

знайдені шматки деревного вугілля й обпаленої кістки. Це доводить, що навіть у цю віддалену епоху люди розводили вогонь для готування їжі й для зігрівання. У цьому зв'язку доцільно сказати про металургію бронзи, заліза, дорогоцінних металів і про обробку природної міді шляхом кування, що вимагало прогресивної технічної компетенції.

Поступове ускладнення виробничого досвіду поставило вимогу певної організації його засвоєння. Старші повинні були передавати відповідний досвід дітям, роль дорослих зростала в організації навчання дітей, разом з ускладненням праці й знарядь праці, виховання ставало усе більше значимим. А.Н. Джуринський трактує виховання як процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості з метою підготовки її до активної участі в суспільному, виробничому й культурному житті [5; С – 173]. Слід помітити, що виховання тісно пов'язане з навчанням, разом з тим весь уклад життя суспільства має виховний вплив.

Самоосвітня активність є засобом формування відносин до природи й початковою стадією вироблення світогляду. У первісному суспільстві самоосвіта виникла, на наш погляд, як наслідок еволюції форм примітивної праці й потреби людей у спілкуванні. Тому, що трудовий процес, – процес інформативний, він не тільки породжує нову інформацію, але й сам неможливий без неї й залежить від каналів її передачі й циркуляції. И.Г. Фролов вважає, що інформація – це будь-які відомості, дані, повідомлення, передані за допомогою сигналів. У людському суспільстві на інформаційні процеси впливають бар'єри, фільтри: внутрішні (індивідуальні, психічні особливості учасників обміну інформацією, їхній досвід і компетентність), і зовнішні (соціальні й культурні норми, цінності, колективні уявлення), що значно трансформують, спотворюють інформацію, і при цьому вони не завжди носять інформаційний характер [9; С. – 35]. Поступове ускладнення виробничого досвіду вимагало певної організації його засвоєння. Старші повинні були передавати відповідний досвід дітям, роль дорослих зростала в організації навчання дітей, у міру ускладнення праці і знарядь праці, виховання ставало усе більш значимим. А.М. Джуринський трактує виховання як процес цілеспрямованого, систематичного формування особи в цілях підготовки її до активної участі в громадському, виробничому і культурному житті [5; С. – 173]. Слід зауважити, що виховання тісно

пов'язане з навчанням, багато його завдань досягаються в процесі навчання як найважливішого виховного засобу. В той же час виховна дія на людину створює увесь життєвий устрій суспільства. Первинні форми і методи виховання носили примітивний, неусвідомлений характер. Дітям показували, що і як зробити: як володіти палицею, виробляти шкури вбитих тварин, знаходити і збирати їстівні рослини і так далі. Основним прийомом емоційно-психологічної дії дорослих на молодших було механічне повторення. Стать і вік дітей в первісному суспільстві були практично єдиними показниками при диференціації навчання. Навчання А.М. Джуринський трактує як процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок діяльності, як основний засіб підготовки людини до життя, до праці. У первісному суспільстві самоосвіта виникла, на наш погляд, як наслідок еволюції форм примітивної праці і потреби людей в спілкуванні.

Основним засобом передачі інформації від покоління до покоління стала у людини звукова мова, що виникла як інструмент комунікації. Провідною ідеєю щодо розуміння самоосвіти як процесу інтериорізації соціокультурного контексту в процесі комунікації є ідея інтерсуб'єктного світу. «Інтерсуб'єктний світ» – поняття введене і широко використане в роботах А. Шюца. «Інтерсуб'єктивный мир – это социальная реальность, это общий для всех нас мир, доступный каждому на основе интеркоммуникации и языка, выступающий как мир значений» [11; С – 492]. Повсякденна реальність за А. Шюцем, – «вища реальність», первинна за інші реальності.

Трактування самоосвіти як безпосередньо переживаного досвіду, що отримується в повсякденному житті, припускає використання специфічного феноменологічного підходу. Одним з фундаментальних положень феноменологічної парадигми знання є ідея життєвого світу, що походить від феноменології Е. Гуссерля. «Жизненный мир – это культурно-исторический мир, точнее, его образ, который дан сознанию индивида, социальной группы, социальной общности» [4; С – 487]. Це поняття інтерпретується як цілісна структура людської практики, про яку люди мають смутне, непояснене, неотрефлексоване знання, що дозволяє виявити глибинні реальності соціального життя і піти від уявлення про «чисте» знання. У нашому дослідженні категорія життєвого світу дозволяє сформулювати широке розуміння самоосвіти, здолавши її трактування

виключно як виду діяльності, щодо отримання інформації за допомогою друкарських текстів.

Х.-Г. Гадамер розглядаючи проблему тексту і його мовного вираження і розуміння звертається до поняття «навколишній світ». Він виходить з того, що в мовному оформленні відбувається оформлення і розуміння людського досвіду світу. «Окружающий мир – это «среда», в которой живёт человек; значение его заключается в том влиянии, которое он оказывает на характер и образ жизни человека. Человек отнюдь не независим от того особенного аспекта, который являет ему мир» [3; С – 513]. Тобто, логіка поведінки особистості диктується вимогами соціального і природного середовища, а також власним вільним вибором.

Відомо, що мислення первісної людини мало риси синкретизму, коли дійсність і фактичні уявлення про неї у формі вірувань здавалися реальними. Людина не відокремлювала себе від спільності, що була умовою його існування й жорстко детермінувала його свідомість і діяльність. Спільність утворювала людину через працю й звичаї, процеси соціалізації домінували над процесами індивідуалізації. Самоосвіта була органічно включена в процес життєдіяльності спільності, супроводжувала практично всі види діяльності людини, але була вузько затребувана лише як форма самостійного закріплення стереотипів поведінки, що відповідають строго фіксованій соціальної ролі людини. Цією нерозчленованістю, злитістю різних видів і форм творчості – мистецтва, позитивних знань, релігії тощо – на наш погляд, відзначена й самоосвіта первісної людини. На думку О. А. Шукліної, що досліджувала процес становлення самоосвіти як виду діяльності й технології на ранніх етапах, у доіндустріальних суспільствах, самоосвіта функціонувала й реалізувалася в контексті міжособистісних відносин і була в наявності як аспект комунікативної діяльності. [10; С. – 142]. Тому ми можемо засвідчувати, що основною стратегією самоосвіти цього періоду була колективоцентрична.

Процес розкладання первісної формації був багатовіковим, історично тривалим і виникнення нових суспільних структур було різночасним. У цілому зародженню самоосвіти в доцивілізаційний період сприяв не тільки процес розвитку матеріального й духовного виробництва, але складання історично певного типу особистості того періоду, його уявлення про світ і про себе, особливості його мислення й сприйняття навколишньої

дійсності. У міру ускладнення життєдіяльності первісної людини мінялися завдання й прийоми соціального досвіду. А.Ф. Лосев зауважує: «В связи с эволюцией общинно-родовой формации в общинах стала возникать прослойка людей более организованных, более самостоятельных и более свободных от непосредственно производительного труда» [8; С – 10]. Інакше кажучи, з'явилася общинно-родова аристократія, що мала можливість і час для творчої й самоосвітньої активності. Кожна людина являла собою світ – зі своїми почуттями й уявленнями, але не кожна людина мала життєво важливі знання. Знання було строго ієрархічно, самоосвіта була властива людям, що мають доступ до цього знання, – це була каста шаманів. Інститут шаманізму відігравав важливу роль у життєдіяльності первісного суспільства. Знання передавалося тільки обраним, воно давало можливість управляти й панувати масами. М. В. Карлов вважає, що в ході історії те плем'я виходить уперед, перемагає, у якому добре поставлена справа накопичення й передачі відповідних знань і вмінь [6; С. – 7].

Вивчаючи аспекти людської особистості в її становленні і історичному розвитку М. Бахтін відмічає, що саме культурні тексти, що зберегли тісний зв'язок з архаїчним часом людського існування, принципові опозиції, присутні у свідомості особистості, дозволяють проникнути в те, що було позначено ним як «проблема внутрішньої людини – душі» [1; С. – 15]. Текст, за визначенням М. Бахтіна, – це «первинна даність усього гуманітарно-філософського мислення» [2; С. – 261]. Самоосвіта значима, як форма пізнання і тому включена в процеси взаємодії людини з навколишнім природним, соціокультурним або ментальним світом і може служити підґрунтям щодо ухвалення рішень і для визначення стратегії поведінки людини у світі – в життєвих ситуаціях, у сфері комунікації або власне мислення.

Історичний досвід, досвід духовного життя дозволяє розширити розуміння змісту самоосвітньої діяльності. Слід звернути увагу на те, що об'єктом самоосвіти є текст в широкому розумінні цього поняття. Текстом як одним з джерел отримання знань є природне і соціокультурне середовище, фрагменти навколишнього світу – живої і неживої природи, громадських явищ і процесів, сама людина в його біологічному, соціальному і духовному вимірах.

Висновки: Самоосвіту в первісному суспільстві можна розглядати як

систему одержання знань, практичних навичок і вмінь, їхнього відновлення, розширення, поглиблення, осмислення й подальшого вдосконалення з метою досягнення більше високого пристосування до навколишнього середовища. Первісна людина створювала самостійно, використовуючи підручні засоби, на відміну від людей наступних історичних епох, творча активність яких ґрунтувалася вже на накопиченому попередніми поколіннями досвіді діяльності й передачі інформації. Тому ми можемо припустити, що самоосвіта в доцивілізаційний період була майже єдиним засобом пізнання світу.

Визначено, що інформацію, знання людина отримує не лише за допомогою письмового тексту, але текстом, як одним з джерел отримання інформації, знань є природне і соціокультурне середовище, фрагменти навколишнього світу, сама людина в її біологічному, соціальному і духовному вимірах. Тому сутність самоосвіти особистості розкривається як технологія роботи з різного роду текстами і проявляється в прийомах, методиках, способах отримання, обробки, систематизації, оновлення і використання інформації, знань. Індивід, підключаючись до різних сфер знання, вибудовує на цій основі своє відношення до різних сфер знання, до себе самого, і на цій основі вибудовує свої стосунки з іншими. Поняття знання має широке тлумачення, яке враховує його соціокультурний контекст і є практико-перетворюючою основою діяльності індивіда (соціального суб'єкта), що дає можливість охарактеризувати самоосвіту особистості як один із видів пізнавальної діяльності.

Соціокультурний аспект самоосвітньої діяльності в первісному суспільстві в тім, що вона була засобом інтеграції й відповідно сприяла фізичному, розумовому й моральному (емоційному) дорослішанню первісної людини. Зміст й прийоми самоосвіти ускладнювалися в міру збагачення суспільного досвіду й розвитку свідомості. Не виконуючи будь-якої особливої функції, вона супроводжувала весь процес придбання й передачі життєвого досвіду, одержуваного в повсякденному житті. Самоосвітня діяльність первісного суспільства поставала формою передачі соціокультурних зразків, мала тісний зв'язок з процесами інтеріоризації знання. Навчання постає як інноваційний вид діяльності на індивідуальному рівні, як освоєння іншої, невідомої раніше сфери реальності, інформації про неї, вибудовуванням стосунків, освоєнням норм і цінностей в ній прийнятих.

Таким чином, ґрунтуючись на розумінні тексту не тільки як письмового джерела одержання інформації, але й навколишньої реальності як тексту, ми можемо обґрунтувати зародження технологій самоосвітнього читання й комунікативної в культурі доцивілізаційного періоду. Ці технології сприяли накопиченню й передачі знань, умінь, навичок. У цей період сформувалася колективоцентрична стратегія й на її основі синкретична модель самоосвіти, що співвідносилася з недиференційованою людською діяльністю.

Література

1. Бахтин М.М. Человек в мире слова. – М.: Рос. откр. ун-т, 1995. – 139 с.
2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М., 1979. – 424 с.
3. Гадамер Г.Г. Истина и метод: Основы филос. герменевтики: Пер. с нем. / Х.Г. Гадамер; общ. ред. и вступ. ст. Б.Н. Бессонова. – М.: Прогресс, 1988. – 699 с.
4. Гуссерль Э. Логические исследования. Картезианские размышления. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. Кризис европейского человечества и философии. Философия как строгая наука: [Пер. с нем.]. – Минск: Харвест; М.: «Аст», 2000. – 750 с.
5. Джурицкий А.Н. История зарубежной педагогики: М.: Форум, 1998. – 267 с.
6. Карлов М.В. Путь познания или дорогу осилит идущий //Вопр. философии. – 1996. – № 5. – С. 3 – 20.
7. Лосев А.Ф. Дерзание духа. – М. – 1986. – 213 с.
8. Лосев А.Ф. История античной философии. – М.: Мысль, 1989. – 204 с.
9. Фролов И.Г. Социология и этика познания человека //Пути интеграции биологического и социогуманного знания. – М.: Наука, 1984. – С. 35 – 74.
10. Шуклина Е.А. Технология самообразования: социологический аспект // Обществ. науки и современность /Е.А. Шуклина. – 1999. – № 5. – С. 140 – 151.
11. Щюц А. Формирование понятия и теории в общественных науках // Американская социологическая мысль. – М., 1994. – 540 с.

САМООБРАЗОВАНИЕ ЛИЧНОСТИ: ЗАРОЖДЕНИЕ И СТАНОВЛЕНИЕ

Е.В. Бурлука

Исследованы объективный механизм возникновения самообразования в антропогенезе, зародение феномена

самообразования личности, технологии, стратегии и модели самообразования в доклассовом обществе. Речь идет о зарождении самообразовательную процессов, поскольку коллективное сознание доклассового общества лишь в незначительной степени способствовало проявлению самостоятельности человека, поскольку интересы и ценности индивидуально-личностного видения мира еще не были сформированы. Самообразовательная активность первобытного человека была ориентирована, прежде всего, на повседневную борьбу за выживание. Поэтому зачатки самообразования развивались на уровне обыденного сознания, проявляясь в традициях и народном творчестве. И только потом подражательное образование, и закрепляющее самообразование начали дополняться стремлением к осознанному получению и передаче знания. Доказана важная роль самообразования в передаче исторического опыта, она составляет важное условие в развитии человеческого общества. Ей принадлежит немалая роль в усвоении полезных знаний, навыков, обычаев, норм поведения, ценностей, символов, идеалов и т.д., что повлияло на адаптацию человека к условиям окружающей среды и повысило возможности выживания первобытного человека. Доказано, что становление технологий самообразования происходит еще в культуре доцивилизационного периода. В этот период главной функцией самообразования была адаптивная, зародились коллективноцентрическая стратегия и на ее основе синкретическая модель самообразования, которая соотносилась с недифференцированной человеческой деятельностью, коммуникативная технология как аспект межличностных отношений и технология самообразовательного чтения как чтение текста природной реальности.

Ключевые слова: самообразование личности, самообразовательная активность, самообразовательная деятельность, знания, информация, синкретизм, природная реальность, адаптивная функция, коммуникативная стратегия, коллективноцентрическая модель.

SELF-EDUCATION OF PERSONALITY: ORIGIN AND FORMATION

E.V. Burluka

Abstract objective mechanism of occurrence of self-education in anthropology, the emergence of the phenomenon of self-identity, technology, strategies and models of self-education in the pre-class society. We are talking about the origin of self-education process as the collective consciousness of pre-class society only marginally contributed to the expression of human autonomy, because the interests and values individual and personal vision of the world has not yet been formed. Self-activity of primitive man has been focused primarily on the daily struggle for survival. Therefore, the beginnings of self-developed on the level of everyday consciousness, manifesting itself in the traditions and folklore. And only then imitative education and self-education began to be supplemented by fixing the desire for conscious reception and transmission of knowledge. Proved the important role of self-education in the transmission of historical experience, it is an important condition

in the development of human society. It owns a considerable role in the assimilation of useful knowledge, skills, customs, and norms of behavior, values, symbols, ideals, etc., which affect the human adaptation to environmental conditions and increased possibilities of survival of primitive man. It is proved that the establishment of self-technology occurs even in a culture before of civil period. During this period, the main function was self adaptive, culture that became the reason strategy and on its basis syncretism model of self-education, which is correlated with undifferentiated human activity, communication technology as an aspect of interpersonal relations and the technology of self-reading as the reading of the text of the natural reality.

Key words: self-education of the person, natural reality as the text, self-education as technology of work with texts, strategy of self-education, model of self-education, self-educational activity, knowledge, information, syncretism, natural reality, adaptive function, communicative strategy, culture that became the reason model.